

Erol Frik:

Dirim Dergisi dedemden kalan bir miras

“DİRİM, OMUZLARIMA DEDEMEN MİRAS OLARAK GELDİ. AMA GELEN HER MİRASI KALDIRABİLMEK KOLAY BİR İŞ DEĞİL. DİRİM DERGISİ'NE KARŞI DEDEMİN Kİ BİR TUTKUYDU, BENİM KİSİ BANA DEVREDİLMİŞ MİRASIN KAYBOLMAMASI İÇİN ÜZERİME DÜŞEN GÖREVİ DEVAM ETTİRME SORUMLULUĞU. BENİM KİNİN TUTKU İLE ALAKASI YOK. ANCAK DİRİM BİR DEĞER VE YAŞATILMASI LAZIM.”

DOKTOR FERİDUN FRİK İSMİ BİRÇÖĞÜMUZA YABANCI GELEBİLİR. ANCAK SAĞLIK ALANINDA HİZMET VERENLER BU İSMİ VE YAPTIKLARINI ÇOK İYİ BİLİR. Dirim Dergisi'ni yayın hayatına kazandıran tutkulu ve idealist bir sağlıkcı Dr. Feridun Frik. Aynı zamanda da ismiyle anılan Dr. Feridun Frik İlaç AŞ firmasının kurucusu. Dirim Dergisi ise Türkiye'nin sağlık sektöründe en eski ve köklü yayını, neredeyse Cumhuriyetle yaşıt. 1925 yılında Arapça yayımlanan ve Tedavi Notları ismiyle dönemin

Dr. Feridun Frik Dirim Dergisi için çalışırken

başvuru kaynağı sayılan dergi, 1936 yılında Latin harfleriyle ve yeni ismi Dirim'le doktorların bilgiye ulaşmadaki en önemli yardımcısı oldu. İsim hakkı bugün, üçüncü kuşak aile üyesi ve Dr. Feridun Frik'in torunu Erol Frik'e geçen dergi, son iki yıla kadar düzenli olarak yayımlanıyordu. İki yıllık aradan sonra Erol Frik'in yeniden yayın hayatına kazandırmak istediği dergi, sağlık sektörünün önemli firması Ortopro'nun desteğiyle ve yenilenen görüntüsüyle nefes alıyor. 88 yıllık tarihin öyküsünü üç beş sayfaya sığdırmak kolay olmasa da Erol Frik ile yaptığımız keyifli söyleşi de tarihe not düşen bir özet çıkardık.

Dr. Feridun Frik'in herkes tarafından bilinmeyen özelliği ile başlayalım sohbetimize. Dr. Feridun Frik kimdir?

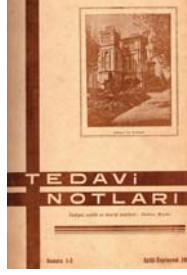
Dedem Dr. Feridun Frik, çoğu kimse bilmez ama Türkiye'de Bayer'i isim ve marka yapmış ilk kişidir. Yıllarca doktor olarak Bayer'in tıbbi bölümünün başında çalıştı. İkinci Dünya Savaşı çıkınca Bayer de mecbur kaldığından Türkiye'den

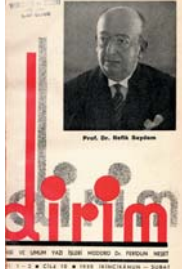
Fotoğraflar: Damla Salor
Dr. Feridun Frik fotoğrafları Erol Frik'in arşivinden

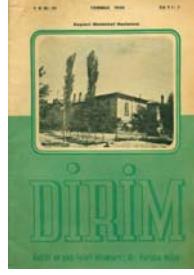
1925

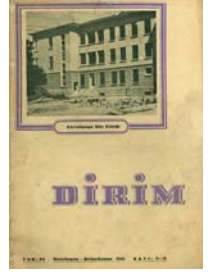
1931

1935

1936

1940

88 yıllık tarihinde birçok ilke imza atan Türkiye'nin en eski sağlık dergisi Dirim'in değişiminin öyküsünü kapakları yansıtıyor.

ayrılmış. Dedem de o zamana kadar Bayer'in Türkiye'de ruhsatlandığı bütün ilaçların ruhsatlarını muhafaza etmiş. Bayer'e de "Kim ölür kim kalır, bilinmez ama şayet savaş biter ve tekrar bir araya gelirsek, gelin beni bulun. Sizin bütün ruhsatlarınız bende saklı olarak korunacaktır" demiş. Nitekim savaş bittikten sonra Bayer tekrar Türkiye'ye gelip bütün ruhsatların korunduğunu ve geçerli olduğunu görünce hem şaşırılmış hem de sevinmiş. Dedeme o zaman Bayer'in, Türkiye'deki tek yetkili mümessili ol demişler. Bayer'in Aspirin'den tarım ilaçlarına kadar birçok markasını Türkiye'de tanıtan ve yaygınlaştıran isim aynı zamanda Dr. Feridun Frik.

doktorlara ve mesleğe hizmeti. Dirim'in iki fazı var. İlk fazı, dedem Bayer'in ilmi bürosunda çalışırken, yanında çalıştığı Doktor Marko'nun, Tedavi Notları adında dergi çıkarmasıyla başlıyor. İlk çıkan sayılar Arap alfabesi kullanılarak hazırlanmış. Bir süre sonra dergi, Doktor Marko'dan dedeme geçiyor. Soyadı Kanunu, Harf Devrimi gibi gelişmeler yaşanırken, dedem de hem yeni Türkçeye hem de gelişime çok açık bir insan olduğu için Tedavi Notları ismini dirilmek anlamına gelen Dirim diye değiştiriyor. Aynı zamanda eski alfabeden yeni alfabaya, Latin alfabesine geçiş yapılıyor. Dolayısıyla Dirim kabuk ve kılıf değiştiriyor.

Yıl 1962. Dolmabağçe Sümbül Konak Apartmanı önü. Fotoğrafta ön sıranın en ortasında Dr. Feridun Frik yer alıyor. Fotoğrafta Dr. Frik'in sağında oğlu Hasan Frik, solunda kardeşi Afif Frik ve onun yanında Güner Frik (Erol Frik'in babası) bulunuyor.

Dr. Feridun Frik'in hem mesleki hem de yayımcı kimliği büyük bir tutkunun izlerini taşıyor. Nitekim Dirim Dergisi de bu tutkunun en somut örneği. Dergi nasıl bir sürecin sonunda ortaya çıktı?

Dirim de dedemin, Bayer'in Türkiye'deki tek yetkili mümessili olmasının yanında giden ve tutkulu olduğu bir hobi. Aynı zamanda da

"DIRİM DOKTORLARA HEP BEDELSİZ DAĞITILDI"

Dirim Dergisi o dönemde çok önemli bir misyonu da yerine getiriyor sanırım.

Dedem Cumhuriyetin ilk doktorlarından olduğu için o şartlar altında bu mesleğin nasıl zorluklarla yapıldığının da ilk elden tanığı olmuş. Sadece İstanbul'da değil, Anadolu'da da tıpla ilgili her türlü bilgiye ve teknolojik gelişmelere ulaşmakta zorluk çekiliyor. Doktorlar tıbbi gelişmelerden haberdar değil. O zaman bugünkü gibi iletişim ve teknolojik imkânlar da yok. O doktorların bilgiye ulaşmaları neredeyse imkânsız. Dirim mecmuasını sırf bu doktorlar, bu bilgilere ulaşın ve takip etsin diye çıkarıyor. Bu hizmeti de bedelsiz olarak yapıyor. Dirim bugüne kadar doktorlara hep bedelsiz dağıtıldı. Bu dedemden kalan bir miras.

Berrin ve Erol Frik

Yeni ismini aldıktan sonra Dirim bugünlere nasıl geldi?

O zamanlar Türkiye’de çok fazla doktor yoktu. Üç, beş bin doktor bile o dönemde önemli bir sayı kabul ediliyordu. 30 yıl öncesinde de bu sayı yaklaşık 15 bin doktora çıkmıştı. İlk çıkan dergi, doktor sayısına hitap edecek sayıda basılıyordu. Doktorların sayısı arttıkça dergi adedi de o sayıya paralel olarak arttı. 20-30 yıl önce 15 bin adet basılıyordu, ancak her doktora değil seçili doktorlara gidiyordu. Her doktora ulaşmak zordu. Dergi bedava dağıtılıyordu, ancak Bayer’le ilişkili olduğu için dedem, derginin iç kapağında ya da iç sayfalarında Bayer’in ilaçlarının reklamlarını yerleştiriyordu. Bayer’in Türkiye’deki tek yetkili mümessili olduğumuzdan bu ilanlar karşılığında Bayer’den de para alınmıyordu. Kendi sattığımız ürünleri Dirim vasıtasıyla doktorlara tanıtmaya çalışıyorduk. Tek avantaj sağlayan unsur buydu.

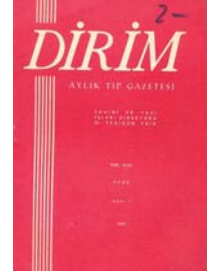
Dirim’in logosu ve iç sayfaları Dr. Feridun Frik’in el emeğinin ürünü mü?

Evet, hepsini kendisi yaptı. Çok uğraşırdı. Küçük bir çocukken hatırlıyorum, dedem dergi için ciddi

bir zaman harcardı. Yazılar çoğaldıkça bir eleme yapılması gerekiyordu. Bu nedenle dedem editörlük de yapmaya başladı. 1980’li yılların ortasına kadar bilfiil dergi ile uğraştı. Ondan sonra hem yaşı hem de işten uzaklaşması sebebiyle Dirim’in yönetimini o zaman firmamızın yöneticisi olan Eczacı Selahattin Badur’a devretti. Rahmetli Selahattin Badur da, Dirim’i dedemin benimsediği kadar benimsedi. Yazı işleri müdürlüğünü bir müddet yönetti. Doktorlardan oluşan bir editörler grubu oluşturdu. 2002 ya da 2003’te Doktor Batuhan Kaya’nın şirketimizde çalışmaya başlamasıyla Dirim Dergisi’ni daha profesyonel bir şekilde yönetmek için bir ekip kurduk ve ona devrettik. Dirim’in üçüncü fazı da böyle başladı.

Her faz arasında dergi sayfa yapısından içeriğine kadar nasıl değişti?

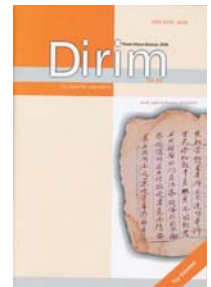
Dedemin çıkarttığı ilk fazda bir format oturmuştu. Dergi devamlı beyaz basılırdı, sol tarafında çizgilerden oluşan sütun vardı; Dirim adı üstte yazardı. Tek farkı her yıl çıkan derginin logosu ve çizgileri değişirdi. Fakat gördüğünüz anda formatı

1972

2007

2008

“Dirim’le büyümüş doktorlardan ‘Niye daha sık çıkartmıyorsunuz?’ geri dönüşleri alıyoruz. Yeni jenerasyon, bilgiye tek tıkla ulaştığı için Dirim’in farkında değil. Daha ciddi eleştiriler geliyor. Daha kaliteli ve doyurucu bilgiler söz konusu iken Dirim’in kalitesi ve önemi yok sayılabiliyor. Geleneksel bir şekilde eskiyi koklamak ve dokunmak isteyenler Dirim’in devam etmesini istiyor.”

oturduğu için tanınırdı. 1999 yılında Doktor Batuhan Kaya ile bu formatı değiştirmeye karar verdiğimizde kapak dizaynını ve rengini de değiştirdik. İçerik olarak çok kuru bir dergiydi. Doktor olmayanlara hitap etmiyordu. Daha geniş bir kitleye ulaşmak istedik. Doktor muayenehanelerindeki okunmayan dergiler gibi olmasını istedik. Derginin üçte birini, arka kısımlarında yer alacak şekilde kültür, sanat, gezi ve söyleşi sayfalarına ayırdık. Keyifli gezi ve röportajlar yaparak derginin okunabilirliğini artırmaya çalıştık. Boyutta minimal değişiklik oldu, kullanılan kâğıdın kalitesi arttı, kapak kalınlaştı. Dağıtım olarak da Frik İlaç’ın tıbbi mümessillerine vererek doktorlara bire bir ulaşma yolunu seçtik. Daha önce postaya veriyorduk ve o gün geldiğinde postanenin kâbusu oluyorduk. 15 bin dergi geldiğinde postanedeki çalışanların nevre dönüyordu.

“HEPİMİZ ÇOCUKKEN DİRİM’LE BİR ŞEKİLDE TANIŞTIK”

Dirim Dergisi 1925’te ilk fazı, 1936’da ikinci fazı, 1999’da da üçüncü fazı yaşıyor. Siz, hangi fazda devreye girdiniz? Dirim’le tanışma maceranız nasıl başladı?

Hepimiz çocukken Dirim’le bir

şekilde tanıştık. Çünkü mecmua evimize de giriyordu. Dedemin her bastığı sayı, arşivinde de bulunurdu. İçinde enteresan resimler olduğu için merak edip bakardık. Karnı şişmiş hasta resimleri falan... Ama hiçbir şekilde okumazdık, okuduğumuzu da anlamazdık. Dirim’in farkındalığına ilk bu şekilde vardık. İkinci fazda, yurt dışından dönüp Frik İlaç’ın bir çalışanı olduğum 1988-89 yıllarına denk gelir. O zaman dedem Dirim’in yönetiminden ayrılmıştı. 1989’da da zaten dedemi kaybettik. Eczacı Selahattin Badur’la beraber çalışırken, hazırlanan her sayıyı birlikte gözden geçirirdik. Buna rağmen Dirim’le doğrudan alakam yoktu. 1999’daki üçüncü faz Dirim’le daha çok alakalı olduğum yıllardır. Dergide daima bir ön yazı olurdu. Bunlardan bir iki tanesi de bana aittir. Yazı işleri müdürü olarak benim adım geçmeye başladı. Eczacı Selahattin Badur’dan sonraki sorumlu yazı işleri müdürü olmamla Dirim’in üçüncü fazı da benimle ilişkilendirilmiş oldu.

Tıbbi sorumluklar mı yoksa yayımcı sorumluluğu mu? Hangisi daha kolay ya da ağır basıyor?

Yayımcılık bambaşka bir olay. Doktorlukla alakası yok. Doktor olarak Feridun Frik’in konuyu bilmesi,

yazıların ağırlığını ve değerini takdir etmesi önemli. Ama yayıncılık, o kadar farklı bir olay ki; hangi yazının, nerede ve ne kadar yer alacağı, nasıl işleneceği ayrı bir uzmanlık gerektiriyor. Dirim, omuzlarıma dedemden miras olarak geldi de, her gelen mirası kaldırmak kolay bir iş değil. Yayıncılık hele benim uzmanlık alanım hiç değil. Bu nedenle olayı profesyonellere yöneltmek ve devretmek zorundasınız. Sadece içeriğini ve kalite kontrolü yaparak yönetmeye devam ediyorsunuz. İçerik hazırlama ve değerlendirme çok farklı bir olay. Dirim Dergisi'ne karşı dedeminki bir tutkuydu, benimkisi bana devredilmiş mirasın kaybolmaması için üzerine düşen görevi devam ettirme sorumluluğu. Benimkinin tutkuyla alakası yok. Bana bırakırsanız, ne benim anladığım bir konu ne de uzmanlık alanım. Ancak Dirim bir değer ve yaşatılması lazım. Bu tamamen sorumluluk.

Dirim Dergisi'nin Cumhuriyetin ilanı ve öncesine uzanan bir tarihi var. Adeta genç Cumhuriyetin de tanıklığını yapmış. O zamanlardaki yazılı ilk tıp dergisi. Benzer yayınların artmasıyla Dirim farklılığını nasıl korudu?

1980'lerden sonra tıpla ilgili yayınlar ortaya çıkmaya başladı. Bu dergiler o kadar çoğaldı ki, içerik olarak da birbirine benzeyen yayınlar oluştu. Çoğu yurt dışında çıkan dergilerin tercümesi. Dirim'in bu yayınların içinde yaşayabilmesi için bir farklılığının olması lazım. O farklılığı yaratabilmek teknolojinin geliştiği her yıl daha da zor olmaya başladı. Bugün doktorlar internette her türlü bilgiye ulaşabiliyor. Yokluğun içinde, bilgiye ulaşamayan yıllardaki Dirim'in kıymeti ile bugünkü şartlar karşılaştırma kabul etmez. Dirim, geldiğimiz noktada tamamen teknik gerekçelerle, kuruluş değerini tamamen yitirmiş bir noktada.

Günümüzde, doğru bilgiyi seçmek ve kullanmak önemli oluyor. Dirim de 80'lerde başlayan, 90'larda artan teknolojik gelişmelerin zorluğunu yaşamış sanki.

Doğrudur. 1980'lerde başladı zorluklar. Yurt dışından dönüp Frik İlaç'ta çalışmaya başladığım yıllarda, tabii ki diğer tıbbi yayın organları da elimize geçtiği için artışı takip ettim. Ama güçlük 90'lı yıllarda daha da arttı. "Niye bunu çıkarıyoruz?" sorusu bile kafamızdan geçti. Ama, sonlandırmayı hiç düşünmedik. 2011 yılında Dr. Feridun Frik İlaç'ı Türkiye'de ekonomik olarak sürdürülmesi çok zor hale gelen ilaç sektöründeki gelişmelerden dolayı sattık. Bugünkü şartlarda ilaç sanayisinde yer almak akıl karı değil. Hem dünya devlerinin işin içinde olması hem de Sağlık Bakanlığının ilaç politikası bu işi neredeyse imkânsız hale getirdi. Birçok firma Dirim'in yaşatılması felsefesinden yola çıkarak ayakta kalmaya çalışıyor. Yüz yıllık firmalar bunlar. Kendi açımızdan bu durumu devam ettirmenin akıl karı olmadığını düşündük ve firmayı satmaya karar verdik. 2011 yılında İtalyan ilaç firması, Recordati, Dr. Feridun Frik İlaç'ı satın aldı, Dirim de bir süreliğine onlara geçti. Daha sonra tekrar bize devredildi. Şimdi "Dördüncü fazı nasıl yönetebiliriz?" sorusuyla karşı karşıyayız. Şartlar, teknoloji ve çağ değişti.

Yıl 1960. Dr. Feridun Frik İlaç'ın, Dolmabahçe Sümbül Konak Ofisi'nde, çalışanlarla çekilmiş bir fotoğrafı. En ön sırada, ortada oturan Dr. Feridun Frik. Fotoğrafın solunda Dr. Feridun Frik'in yanında kardeşi Afif Frik ve onun yanında oğlu Hasan Frik yer alıyor. En arkada, fotoğrafın solunda dördüncü sırada ayakta duran ise Erol Frik'in babası Güner Frik.